

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Scientiarum Socialium Pertinentia 14 (2024)

ISSN 2083-7276

DOI 10.24917/20837276.14.11

Kazimierz Ligęza

Saint Leo University, USA (Floryda)

Kościoty w USA jako fundament lokalnych sieci wsparcia społecznego. Analiza wkładu kościołów w działalność CUS

Celem niniejszego artykułu jest zapewnienie kompleksowego i dokładnego opisu zjawiska o dużym znaczeniu społecznym, stanowiącego istotny element życia społeczeństwa amerykańskiego. Chodzi mianowicie o działalność Community Service Centers (CSC), czyli w języku polskim centra usług społecznych (CUS). Opisowym zaś celem tej pracy badawczej jest głównie analiza zgromadzonych danych z ankiet i obserwacji.

W artykule tym będę chciał znaleźć odpowiedź na pytania: czym są centra usług społecznych i w jaki sposób różne kościoły w USA stanowią ich fundament. W pracy zastosowano wiele metod badawczych, takich jak: analiza krytyczna, obserwacja, metoda statystyczna, analiza dokumentów i metoda badań społecznych.

Centra usług społecznych to inicjatywa, która ma na celu integrowanie i koordynowanie różnorodnych form pomocy oraz wsparcia społecznego na poziomie lokalnym w USA. Powstały w odpowiedzi na potrzebę stworzenia bardziej efektywnego i dostępnego systemu usług społecznych, który odpowiada na indywidualne potrzeby mieszkańców.

W Stanach Zjednoczonych centra usług społecznych pełnią podobną funkcję jak ich odpowiedniki w Polsce, ale ich struktura i zakres działania różnią się nieco w zależności od stanu, hrabstwa czy miasta. Usługi społeczne są zdecentralizowane i często finansowane oraz zarządzane na poziomie lokalnym lub stanowym, z dodatkiem federalnych programów wsparcia. Lokalne placówki czy organizacje niosące pomoc i wsparcie osobom czy rodzinom w trudnej sytuacji życiowej prowadzone są najczęściej przez agencje publiczne (np. wydziały ds. zdrowia i usług społecznych w poszczególnych stanach), organizacje non-profit (np. YMCA, United Way), centra społecznościowe (community centers) finansowane z funduszy miejskich lub stanowych, a także kościoły i wspólnoty religijne (Ashford, 2011, s. 83–96).

To wsparcie w USA jest zróżnicowane w zależności od potrzeb. Może mieć charakter ekonomiczny, polegający na pomocy żywnościowej, np. poprzez program SNAP (Supplemental Nutrition Assistance Program). Jego celem jest zapewnienie pomocy osobom biedniejszym w nabywaniu dobrej jakości produktów, co umożliwia im spożywanie produktów droższych, ale ważnych z punktu widzenia troski o zdrowie, takich jak warzywa czy owoce. Kościoły w USA odgrywają w tym zakresie istotną rolę, organizując wsparcie żywnościowe dla osób potrzebujących, które często obejmuje dystrybucję świeżych produktów i innych artykułów spożywczych. Poprzez współpracę z bankami żywności, lokalnymi rolnikami czy organizacjami non-profit, starają się zapewnić dostęp do zdrowych i wartościowych produktów spożywczych, wspierając tym samym troskę o zdrowie oraz poprawę jakości życia w społecznościach, którym służą.

Innym elementem pomocy ekonomicznej, preferowany w Stanach Zjednoczonych, jest częściowe lub nawet całkowite dofinansowanie czynszu i rachunków dla rodzin w trudnej sytuacji finansowej. Przykładem może być LIHEAP (Low Income Home Energy Assistance Program), czyli Program Pomocy Energetycznej dla Domów o Niskich Dochodach, to nie tylko pomoc finansowa w pokryciu rachunków za prąd, ale także wsparcie polegające na dociepleniu i doszczelnieniu elewacji zewnętrznych i inne działania związane z poprawą efektywności energetycznej.

Kościół w USA, w sytuacjach związanych z trudnościami w opłaceniu czynszu czy rachunków, również oferuje znaczące wsparcie, uzupełniając programy takie jak LIHEAP. Organizują fundusze kryzysowe, które są przeznaczone na pokrycie zaległych rachunków za prąd, wodę czy gaz dla rodzin w potrzebie, wspierają osoby, którym grozi eksmisja, poprzez tymczasowe dofinansowanie czynszu. Wspólnoty religijne angażują wolontariuszy do pomocy w prostych pracach remontowych, często współpracują z lokalnymi organizacjami lub firmami zajmującymi się remontami i dostosowaniem budynków do odpowiednich standardów życia. Część wspólnot religijnych bierze udział w projektach instalacji paneli słonecznych czy innych ekologicznych rozwiązań dla osób o niskich dochodach. Kościoły oferują miejsca noclegowe dla osób, które straciły dom z powodu nieopłaconych rachunków, i pomagają im przejść przez trudny okres, często również wspierając w znalezieniu stałego mieszkania.

W obliczu kryzysu finansowego kościoły zapewniają nie tylko pomoc materialną, ale także duchowe i emocjonalne wsparcie, organizując rozmowy z duszpasterzami czy psychologami (Hayes, 2008).

Działania kościołów w takich sytuacjach uzupełniają pomoc rządową, a ich elastyczność i zdolność szybkiego reagowania sprawiają, że są istotnym elementem wsparcia dla osób zmagających się z trudnościami finansowymi.

Ważnym elementem pomocy ekonomicznej z perspektywy amerykańskiej jest też wsparcie w znalezieniu zatrudnienia, pomoc w doksztalcaniu i pozyskaniu umiejętności zawodowych.

Z perspektywy kościołów i wspólnot religijnych w USA, pomoc w znalezieniu zatrudnienia, doksztalcaniu i zdobywaniu umiejętności zawodowych jest również ważnym elementem ich działalności. Wspólnoty te angażują się w różnorodne inicjatywy, które wspierają osoby poszukujące pracy lub pragnące podnieść swoje kwalifikacje.

Organizują warsztaty i szkolenia zawodowe. Kościoły często oferują darmowe warsztaty, podczas których uczestnicy uczą się pisania CV i listów motywacyjnych, przygotowania do rozmów kwalifikacyjnych czy zarządzania czasem i podstawowych umiejętności zawodowych. Zdarzają się również przypadki współpracy wspólnot z lokalnymi firmami, w ramach której organizowane są programy praktyk zawodowych lub staży.

Istnieją także inne formy pomocy, zwłaszcza skierowane do rodzin, takie jak opieka nad dziećmi i wsparcie w wychowywaniu dzieci (np. Child Care Assistance Programs). Funkcjonują dobrze opracowane programy prewencyjne dotyczące szeroko rozumianej przemocy domowej, w tym przemocy wobec dzieci, a także bardzo dobrze rozwinięte poradnictwo rodzinne.

Kościoły w USA aktywnie wspierają rodziny poprzez organizowanie programów opieki nad dziećmi, takich jak przedszkola, świetlice czy zajęcia pozalekcyjne, często dostępne bezpłatnie lub za symboliczną opłatą. W ramach walki z przemocą domową oferują schronienie dla ofiar, wsparcie psychologiczne oraz współpracują z organizacjami specjalizującymi się w ochronie dzieci. Prowadzą również grupy wsparcia dla rodziców, gdzie uczestnicy dzielą się wiedzą na temat wychowywania dzieci i radzenia sobie z trudnościami rodzinnymi. W obszarze poradnictwa rodzinnego oferują mediacje, rozmowy z duchownymi oraz specjalistami, pomagając rodzinom w kryzysie. Dzięki połączeniu wsparcia duchowego z praktycznymi działaniami, przyczyniają się do budowania silniejszych i zdrowszych relacji rodzinnych.

Na szeroką skalę w USA rozwinięty jest także sektor usług psychologicznych i psychiatrycznych, obejmujący opracowane programy walki z uzależnieniami od alkoholu i narkotyków (np. Alcohol and Drug Recovery Programs), a także zapewniający ułatwiony dostęp do ubezpieczeń zdrowotnych (np. Medicaid, Medicare).

Kościoły i wspólnoty religijne w USA odgrywają istotną rolę w zapewnianiu wsparcia psychologicznego i pomocy w walce z tymi uzależnieniami. Organizują grupy wsparcia, takie jak programy 12-krokowe (np. Anonimowi Alkoholicy czy Anonimowi Narkomani), które często są prowadzone na ich terenie. Oferują również indywidualne rozmowy z duchownymi i wolontariuszami przeszkolonymi w zakresie pomocy osobom uzależnionym. Kościoły współpracują z lokalnymi placówkami zdrowotnymi, pomagając w kierowaniu osób na terapię (Guinness, 2016). Poprzez wsparcie duchowe, praktyczną pomoc i edukację, pomagają osobom uzależnionym odzyskać stabilność emocjonalną i społeczną.

Szczególną troską otoczone są dzieci i młodzież poprzez wsparcie ich edukacji i aktywizacji, takie jak mentoring czy zajęcia pozaszkolne. Organizowane są również systematyczne szkolenia oraz kursy zawodowe dla osób bezrobotnych, a także edukacja w zakresie finansów osobistych.

Zaangażowanie kościołów w USA we wsparcie dzieci i młodzieży, m.in. przy organizacji zajęć pozaszkolnych oraz świetlic, które pomagają w rozwijaniu talentów i budowaniu pewności siebie, jest nieocenione. Wiele parafii prowadzi warsztaty edukacyjne, takie jak kursy komputerowe czy językowe, wspierając młodych, ale też dorosłych w zdobywaniu nowych umiejętności. Poprzez te inicjatywy wspólnoty religijne przyczyniają się do rozwoju edukacyjnego i zawodowego swoich społeczności.

Na szczególną uwagę zasługuje także wsparcie dla seniorów i osób z niepełnościami, do którego należą usługi opiekuńcze (np. Meals on Wheels – dostarczanie posiłków), transport dla osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz ogóle programy społeczne poprawiające jakość ich życia.

Wiele parafii w USA aktywnie wspiera seniorów i osoby z niepełnosprawnościami, organizując programy dostarczania posiłków, często w ramach inicjatyw takich jak Meals on Wheels. Zapewniają transport do kościołów, lekarzy czy na zakupy, eliminując bariery w mobilności. Tworzą również programy społeczne, takie jak kluby seniora, warsztaty artystyczne czy zajęcia rekreacyjne, które integrują i aktywizują starszych członków wspólnot religijnych. Wspólnoty te często angażują wolontariuszy do codziennej pomocy w domach seniorów, np. w sprzątaniu czy robieniu zakupów. Dzięki tym działaniom kościoły znacząco poprawiają jakość życia osób starszych i niepełnosprawnych, oferując im wsparcie zarówno praktyczne, jak i duchowe.

Zatem, jak wynika z przedstawionych rozważań, w kontekście centrum usług społecznych w USA szczególną, kluczową rolę pełnią kościoły i wspólnoty religijne, przede wszystkim jako partnerzy w świadczeniu wsparcia społecznego i realizacji działań dobroczynnych. Ich działalność jest często komplementarna wobec usług oferowanych przez publiczne instytucje społeczne (Miller, Mooney, 2010).

Głównymi obszarami ich zaangażowania są ponadto:

- Wsparcie materialne i charytatywne poprzez jadłodajnie i dystrybucję żywności – kościoły organizują stołówki dla osób potrzebujących oraz rozdają paczki żywnościowe, często we współpracy z bankami żywności.
- Prowadzenie zbiorów odzieży, koców czy artykułów higienicznych – zebrane rzeczy są dystrybuowane w ramach działań centrum usług społecznych lub bezpośrednio przez kościoły i związki wyznaniowe.
- Wsparcie dla bezdomnych poprzez organizowanie schronisk, noclegowni lub mobilnych punktów pomocy (np. mobilne prysznice) w sytuacjach kryzysowych.
- Programy resocjalizacji i reintegracji osób bezdomnych.
- Pomoc uchodźcom i migrantom poprzez zapewnienie tymczasowego schronienia, dostępu do opieki medycznej, nauki języka angielskiego oraz doradztwa prawnego dla migrantów.
- Wsparcie w przypadku klęsk żywiołowych – kościoły w USA odgrywają istotną rolę w reagowaniu na katastrofy, takie jak huragany, tornada czy pożary. Wystarczy wspomnieć huragan Milton, który nawiedził Florydę w pierwszej dekadzie października 2024 roku – wszystkie kościoły i wspólnoty wyznaniowe wspólnie działały na rzecz poszkodowanych.
- Wsparcie działań centrum usług społecznych poprzez organizowanie schronień, dystrybucję darów i pomoc w odbudowie.
- Usługi zdrowotne i psychologiczne – często przy parafiach powstają poradnie dla mężczyzn, kobiet, całych rodzin czy matek/ojców samotnie wychowujących dzieci. W większości są to usługi bezpłatne.
- Pomoc psychologiczna i duchowa – poradnictwo dla osób w żałobie, małżeństw w kryzysie, osób, które zmagają się z depresją.

- Organizowanie grup wsparcia – np. dla osób uzależnionych, na wzór grup AA działających w Polsce.
- Podstawowe usługi zdrowotne – kościoły często organizują darmowe badania, szczepienia czy wsparcie medyczne dla osób, które nie mają ubezpieczenia. Współpracują też z klinikami mobilnymi.
- Wsparcie edukacyjne i aktywizacja zawodowa.
- Szkolenia i kursy – darmowe zajęcia z obsługi komputera, nauki języka angielskiego, umożliwiające szybszą adaptację w środowisku.
- Programy dla dzieci i młodzieży – darmowe korepetycje, letnie obozy.
- Pomoc w znalezieniu pracy – kościoły i parafie często prowadzą bazy ofert pracy i współpracują z lokalnymi przedsiębiorcami.
- Tworzenie lokalnych partnerstw – kościoły w USA współpracują z centrami usług społecznych, udostępniając swoje zasoby (np. budynki, wolontariuszy) i wypełniając luki w dostępnych usługach.
- Działalność wolontaryjna¹ i wolontariacka² – nie tylko kościoły, ale także członkowie wspólnot religijnych często angażują się jako wolontariusze w działaniach centrum usług społecznych, co zwiększa skalę oferowanego wsparcia.
- Dostępność w trudnych miejscach – w rejonach, w których brakuje instytucji publicznych, kościoły przejmują rolę organizatora pomocy społecznej, stając się nieformalny punkt kontaktu dla centrum usług społecznych.
- Budowanie wspólnoty i wsparcie integracyjne rodzin poprzez organizowanie warsztatów dla rodziców, kursów przedmażeńskich.
- Programy integracyjne – kościoły pomagają w budowaniu relacji w społecznościach lokalnych poprzez wydarzenia kulturalne, warsztaty czy obchody świąt religijnych.
- Pomoc w integracji migrantów – kursy na temat amerykańskiego systemu prawnego, wsparcie w adaptacji kulturowej i inkulturacji.
- Promowanie wartości etycznych i solidarności – realizowane na płaszczyźnie edukacji moralnej i etycznej. Kościoły wspierają kształtowanie wartości takich jak odpowiedzialność społeczna, troska o bliźniego czy solidarność. W kościele katolickim proces ten jest zgodny z zasadą pomocniczości, solidarności i dobra wspólnego.
- Walka z wykluczeniem społecznym – organizowanie programów przeciwdziałających rasizmowi, dyskryminacji i marginalizacji.
- Działalność dla osób starszych – organizowanie klubów seniora, zajęć rekreacyjnych, a także wsparcia w codziennych obowiązkach.
- Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych – prowadzenie zajęć integracyjnych, terapii zajęciowej czy zapewnianie dostępu do sprzętu pomocniczego (np.

¹ *działalność wolontaryjna* wywodzi się z łacińskiego słowa *voluntarius*, które oznacza *dobrowolny*. Podkreśla dobrowolny charakter działania, które nie wynika z przymusu czy obowiązku, ale z własnej woli.

² *działalność wolontariacka* pochodzi od słowa *wolontariat*, które określa formalnie zorganizowaną formę działalności na rzecz innych. Podkreśla bardziej zinstytucjonalizowany i profesjonalny charakter działań, np. w ramach organizacji pozarządowych czy fundacji.

wózków inwalidzkich) (United States Conference of Catholic Bishops (USCCB) and Catholic Relief Services (CRS), 2010).

Bardzo silna współpraca między centrami usług społecznych a kościołami w USA jest widoczna w rozbudowanej sieci wsparcia społecznego, w której obie strony wzajemnie się uzupełniają. Przykładem takiego partnerstwa jest organizacja Feeding America, która zarządza rozległą siecią banków żywności. Kościoły odgrywają kluczową rolę w tej inicjatywie, pełniąc funkcję lokalnych punktów dystrybucji, gdzie żywność trafia do najbardziej potrzebujących członków społeczności. Salvation Army, będąca zarówno organizacją religijną, jak i aktywnym partnerem w obszarze pomocy społecznej, oferuje kompleksowe wsparcie obejmujące schronienia dla bezdomnych, programy rehabilitacyjne, a także inicjatywy edukacyjne i aktywizacyjne dla młodzieży oraz dorosłych. Podobnie Catholic Charities USA działa w ścisłym porozumieniu z lokalnymi centrami usług społecznych, koncentrując się na pomocy dla ubogich i marginalizowanych grup społecznych. Ich działania obejmują zarówno doraźną pomoc materialną, jak i programy wspierające długoterminową integrację społeczną, co czyni je istotnym uzupełnieniem usług publicznych. Ta współpraca jest nie tylko przykładem efektywnego wykorzystania zasobów i zaangażowania różnych podmiotów, ale także świadectwem solidarności i troski o osoby znajdujące się w trudnych sytuacjach życiowych.

Kościoły i wspólnoty religijne w USA są nie tylko ośrodkami duchowego wsparcia, ale przede wszystkim ważnymi partnerami w systemie pomocy społecznej. Ich działalność często uzupełnia działania centrum usług społecznych, zwłaszcza w obszarach, gdzie pomoc publiczna jest niewystarczająca lub gdzie centrum usług społecznych dotrzeć nie może ze względu na brak znajomości realiów. Nikt nie zna parafian i ich sytuacji materialnej lepiej od ich proboszcza. Dzięki swojej obecności w społecznościach lokalnych i zaangażowaniu wolontariuszy, kościoły w USA odgrywają kluczową rolę w budowaniu sieci wsparcia dla osób w potrzebie (Dorrell, 2006).

Reasumując, kościoły w USA odgrywa fundamentalną rolę w funkcjonowaniu i rozszerzaniu zasięgu działań centrów usług społecznych, stanowiąc przykład synergii między instytucjami religijnymi a świeckimi systemami pomocy społecznej. Dzięki głęboko zakorzenionym strukturom lokalnym, kościoły są zdolne do identyfikacji i zaspokajania potrzeb społecznych na poziomie mikrospołecznym, które mogą być pomijane w scentralizowanych działaniach instytucji publicznych. Ich działalność uzupełnia działania centrum usług społecznych poprzez zapewnienie wsparcia materialnego, organizację programów prewencyjnych oraz budowanie wspólnoty, co znacząco wzmacnia spójność społeczności lokalnych. Kościoły jednocześnie mobilizują zasoby duchowe i ludzkie, co pozwala im oferować nie tylko wsparcie praktyczne, ale również pomoc psychologiczną i duchową, szczególnie w sytuacjach kryzysowych.

Novum artykułu polega na ukazaniu kościoła jako wielowymiarowego partnera w strukturach pomocy społecznej w USA, który nie tylko działa w zgodzie z systemem publicznym, ale także wprowadza innowacyjne metody wsparcia, bazujące na lokalnym zaangażowaniu i relacjach wspólnotowych. Artykuł podkreśla, że kościoły pełnią funkcję mediatora między tradycyjną opieką społeczną a dynamicznie zmieniającymi

się potrzebami społeczności, co czyni je kluczowym w procesie budowy efektywnych sieci wsparcia społecznego w zróżnicowanym kulturowo i ekonomicznie społeczeństwie amerykańskim.

Bibliografia

- Ashford, B.R. (2011). *Theology and Practice of Mission: God, The Church, and The Nations*. Nashville: B & H Academic.
- Beckford, G. (1972). *Persistent Poverty: Underdevelopment in the Plantation Economies of the Third World*. New York: Oxford University Press.
- Borras, S. Jr. (2010). *The Politics of Transnational Agrarian Movements*. Development and Change, 41(5), 771–803.
- Bosch, D.J. (1991). *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. Maryknoll. New York.
- Corbett, S., Fikkert B. (2012). *When Helping Hurts: How to Alleviate Poverty without Hurting the Poor and Yourself*. Chicago, IL: Moody Publishers.
- Dorrell, J. (2006). *Trolls and Truth: 14 Realities about Today's Church that We Don't Want to See*. Birmingham, AL: New Hope Publishers.
- Guinness, O. (2016). *Impossible People: Christian Courage and the Struggle for the Soul of Civilization*. Downers InterVarsity Press.
- Hayes, B.E., (2008). *Measuring Customer Satisfaction and Loyalty: Survey Design, Use, and Statistical Analysis Methods*. Milwaukee: ASQ Quality Press.
- Kilner, J.F. (2017). *Why People Matter: A Christian Engagement with Rival Views of Human Existence*. Baker Academic.
- Kochan, Th., Katz, H., Mckersie, R. (1986). *The Transformation of American Industrial Relations*. New York: Basic Books.
- Leon XIII. (1891). *Rerum Novarum*, Vatican.
- Lubińska-Bogacka, M. (2019). *Stosowanie przemocy wobec dziecka*. Kraków.
- Lubińska-Bogacka, M. (2019). *Wybrane problemy przemocy w rodzinie*. Kraków 2019.
- Machowska-Goc, J., Muchacki, M., Sufa, B. (2020). *Wolontariat w dobie płynnej rzeczywistości*. Kraków.
- Majka, J. (1993). *Etyka społeczna i polityczna*. Warszawa: Ośrodek Dokumentacji Studiów Społecznych.
- Miller, D., Mooney, G. (2010). *Introduction to the Themed Issue. Corporate Power: Agency, Communication, Influence and Social Policy*, Critical Social Policy.
- Nestle, M. (2003). *Food Politics*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Pius XI. (1931). *Quadragesimo Anno*. Vatican: Libreria Editrice Vaticana.
- Pope, M. (2018). *The Sea is Eating the Ground: A Theology of Sea Level Rise*. Anglican Theological Review,
- Reid, C. (2016). *Pope Francis, the Common Good and Global Climate Change*. https://www.huffpost.com/entry/pope-francis-the-common-g_b_7577306, dostęp: 1.09.2024.
- United States Conference of Catholic Bishops (USCCB) and Catholic Relief Services (CRS). (2010). *Catholics Confront Global Poverty: Global Climate Change and Our Catholic Response*.

- Wedel, J. (2009). *The Shadow Elite*. New York: Basic Books.
- Wiist, W. (2010). *The Bottom Line or Public Health: Tactics Corporations Use to Influence Health and Health Policy, and What We Can Do to Counter Them*. New York: Oxford University Press.
- World Health Organization (WHO). (2004). *Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health*.
- Zdebska, E., Nawrocki, K., Glac, W. (2020). *Opieka wyręczająca nad przewlekle i nieuleczalnie chorymi dziećmi*. Kraków.
- Zdebska, E. (2016). *Wolontariat w opiece hospicyjnej nad dzieckiem*. Kraków.

Churches in the USA as a foundation of local social support networks: an analysis of their Contribution to Social Services Centers (CUS)

Abstract

Churches in the USA play an extremely important role in the system of Community Service Centers (CSC), serving as both partners and complements to their operations. Through their extensive community networks, churches make a unique contribution by combining spiritual support with practical material and social assistance. Their activities include organizing food distribution, providing shelter for the homeless, and offering educational, vocational, and family support. Thanks to their ability to respond quickly to local needs and to build volunteer networks, churches often reach areas where traditional institutions may not be sufficiently effective. Cooperation with CSCs amplifies the impact of their joint efforts, helping to build a more integrated and comprehensive support system for those most in need.

Keywords: social assistance, volunteering, social services, distribution

ks. dr Kazimierz Ligęza

Saint Leo University – USA (Floryda)

e-mail: ligezak@hotmail.com

ORCID: 0009-0007-8820-3687